

gan i några kopparstick, der man sjunger om nåt-
tegar och vår utan att hafva hört de förra eller
sett den senare, är det förlåtligt, om en mjältsjuk
lättja, oundviklig följeslagarinna af det tröttsamma
kämpandet mot Naturens styfmoderliga njugghet, of-
ta förqväfver de herrligaste anlag för vetenskap och
konst, så att man hellre hvilat och njuter af främ-
mande länders frambringelser, än sjelf föröker anta-
let af alster, hvilka i förhållande till klimat, folkbrist
och fattigdom egentligen måste betraktas såsom rena
öfverflödsvaror. Här brusar lifvet från alla rigtnin-
gar genom ådrorna med en sjudande eld, man kän-
ner sig böjd att lefva, att älska, att skriva, att hug-
ga, att måla.

Den 23 Mars.

Jag har i dag rätt ordentligen i Villa Borghese ve-
derqvickt och uppfriskat mig efter den nyss förflut-
na Påskveckans utsägligt präktiga, men också out-
sägligt larmande högtidligheter. Nästa gång skickar
jag dig förmodligen ett slags tafel deraf, till bevis,
att den katholska gudstjenstens symboliska ståt aldrig
här kan upphöra, så länge detta folk och denna na-
tur ej sjelfva byta om lynne och skepnad. Mycket i
den katholska religionsformen, hvars inre poesier för-

öfrigt ej sällan alldeles vanställes af ömkliga, fäakti-
ga presters mekaniska och pladdrande behandling,
är tvisfvelsutän en blott öfversättning, stundom en
travestering af den gamla hednisk-romerska. Då Chri-
stendomen utbildade sig till Statsreligion, har Kyr-
kan ögonskenligen med flit af de forna mysterier-
nas omklädnad upptagit allt, hvad som på ett gladt
och värdigt sätt kunde föröka det sinliga uttrycket
af hennes egna; dessa voro ju de förras fäfängt sök-
ta förklaring och förädling. Mera härom framdeles.
Bland nordiska resandes och resebeskrifvares vanliga
manier är knapt någon mera förunderlig än den, att
oupphörligt declamera mot det närvarande Roms vid-
skepelser, men deremot på det mest sentimentala vis
taga i försvar hvarje rest af det antikas, visserligen
i allmänhet långt mera dunkla och skadliga. När
man t. ex. läser i en dagbok, som en viss Fru von
der Recke utgifvit öfver sin italienska resa, huru hon
tycks vid hvarje anblick af någon helgonbild nästan
hafva fallit i convulsioner, och huru åsynen af den
Hel. Januarius, som på en bro vid Neapel upplyfter
sin värjande hand mot Vesuvius, alldeles för den go-
da frun skämde bort en hel herrlig afton, då det just
hade lyckats henne, såsom hon berättar, att uppsvin-
ga sig med alla sina tankar till den omätliga Verlds-
anden; när man tillika i samma bok läser ett par si-
dor fyllda med klagan och vemod, att numera inga
Lärer, inga Penater finnas, emedan det förträffliga

bruket att tillbedja hns gudar försvunnit. så vet man i sanning ej, hvad man skall tänka om sammanhanget i många af våra samtidas hufvuden.

Med hälften mindre möda, än nu, skulle man i Rom njuta åskådningen af Gudstjenst, Natur, Konst och Menniskor, om någon möjlighet finnes, att åtminstone en och annan stund på dagen vara fredad från trängsel af Engelsmän. De hvimla i detta Hesperien öfverallt omkring, såsom ett slags dunkelfärgade gräshoppor från en främmande verldsdel, och man måste armbåga sig fram emellan dem i alla kyrkor, alla gallerier, alla ruiner, trädgårdar, världshus, gator, vrår och vinklar. Denna olägenhet förargar en så, att man slutligen psychologiskt betraktar deras physionomier, och der med lätthet upptäcker ändamålet för deras hitkomst, nemligen det att sedan kunna säga: vi ha också varit i Rom. Trumpna, långdragna, alla hvarandra lika, med surtouter af utomordentlig längd i lifvet och skörten, rädda de omkring i tempel och konstsalar, med Vasi's Itinerario di Roma i handen, betrakta föremålen med yttersta likgiltighet, teckna sig till minnes de vindböjliga ciceronernas anderika tillägg, och ha ofantligt bråttom; damerna, merendels magra och gängliga, i stora skygghattar, mest af halm, violetta spenser, korta hvita kjortlar och svarta strumpor, löpa genom gatorna med ännu större snabbhet, ofta tre eller fyra tillsammans arm i arm, med steg i fullkomligt krigisk marsch-

takt. Man läser i dessa resandes ansigten, ehuru visserligen ej endast i deras, att de bese Rom på dagsverke och invärtes fröjda sig åt den tid, då besväret är förbi och de med godt samvete kunna försäkra sig och andra, att ingen grushög i hela romarstaden blifvit otrampad af deras fötter. En sådan person är i stånd att vända sig från en Raphael med utrop af very pretty, till en Carracci som han finner till punkt och pricka lika pretty, såframt han ej för dagen är i Goddams-lynnnet. Den grönaktiga Baroccio, hvars figurer se ut som voro de redan stadda i första graden af förruttnelse, är hos de flesta särdeles väl anskrifven. Italienarne, med all sin naiva bekymmerlöshet om andra folkslags grundsatser, åthälvor och seder, beskåda dock ännu dessa gäster med någon förundran; och emedan de höra dem oaf-lätligt ropa på beafstek och potäter, hafva de gifvit dem deras gunstlingsrätters namn, så att bistecco nu är liktydigt med en engelsman, och patatta med ett engelskt fruntimmer. Hvad de sista beträffar, så märker man här ingenting af den hos Albions dött-rar vidtbeprisade blonda skönheten. De vackra sitta troligtvis i ro på sin stolta ö, och låta de andra tåga omkring verlden. I alla fall skulle de här öfverglänsas af Rom's madonne-lik flickor och junoniska fruar, bland hvilka ögat ofta möter gestalter, som visa kanske det högsta kroppsliga mått af qvinlig lä-

gring. Sjelfva Fransyskorna, med all sin sprittande behaglighet, förhålla sig till dessa Cynthior, Corinnor och Cornelior, i skönhetens krigsmakt och taktik, endast som lätta skärgårdsbåtar till fullrustade linieskepp. Liknelsen är besynnerlig och ej särdeles poetisk, men jag hittar i hast ej en bättre. Likväl går Thorvaldsen nog långt i ästhetisk kärlek till sitt nya fädernesland, när han påstår ingen käring i Rom vara så stygg, att ej en viss lemning af ideal och plastisk symmetri ännu blickar fram genom hennes vanskapnad.

Utan att just resa såsom Engelsmän — jag har i det föregående naturligtvis blott skillrat det intryck som massan ger — borde dock äfven våra kära landsmän se sig något mera om i den sydliga världen. Det är en verklig skam för Sveriges ungdom, att den nu för tiden så sparsamt söker bildning genom resor. Eller gifs det väl för den vettgirige i allmänhet något bekvämare utrymme, att pröfva och mångdubbla sina insigter? för konstnären, för skalden ett mera praktiskt medel att rikta fantasien, skärpa omdömet och breda ut andevingarna i all deras inneburna spänning? Hvad resa icke deremot Danskarne, som troligen ej äro rikare än vi! Deras yngre lärda och snillen svärma nu år från år omkring i det sydliga Europa; och dervid bör anmärkas, att nästan alla njuta understöd dels från deras regering, dels från någon storsinnad, för vetenskap och konst nit-

älskande magnat, ja mestadels på engång från båda hållen. Så förstär denna lilla stat att vårda och begagna de krafter, som ej bero af den politiska lyckan, och skaffa sig en aktning, som aldrig förvägras de samhällen, der det skönaste i menniskonaturen erkännes såsom en väsentlig beståndsdel i statens eget inre lif. Helsa i Stockholm våra målände och bildhuggande vänner, och säg dem, huru ofta de här svärfva för mina tankar, och huru ofta jag önskar dem hit till de tusenfaldigt skiftande tafflor, som skönhet och konst, ehvart man vänder sig, öfverallt rulla opp för skådarens öga. Visserligen förvirras man, till en början, och liksom förtrycks i sin andliga frihet af denna mängd olikartade föremål, bland hvilka hvart och ett äger sin lockande märkvärdighet; man sjunker i ett slags mjältsjukt passif hängifvenhet åt de omgifvande tingen, och sjelfva kroppens helsa blir angripen genom det oafbrutna öfverströmmandet af retelser till de högsta själskrafternas sysselsättning. Ett sådant tillstånd räckte hos Thorvaldsen i flera år efter hans hitkomst, under hvilken tid han syntes fullkomligt overksam, tills äntligen hans inre hunnit utbilda en jemvigt mellan sig och omgifningens mäktiga inflytelser, mellan uppfattningen och återspegligen, eller så till sägandes mellan födoämnen och digestion; då började han sjelf att bilda oförgångliga organismer, och ådagalade med sin Jason, att han vore nu blefven myndig och fri. Vi andra främlingar, som stryka igenom världen blott för att betrakta det Sköna, utan

förmåga och hopp att någonsin sjelfve kunna skapa det, öfverenstämma likväl alla mer eller mindre i samma erfarenhet. Men den må lykta sig huru som helst, det är dock alltid en vinst att hafva sett Raphael och en natur, som ger kött och blod åt ungdomsbegreppen om Homer och Nausicaä, om Scipio och Cicero, om Cleopatra och Armida.

Huru fantastisk visar sig ej här sjelfva hvardagligheten! och är det ej detta, som skalden, som konstnären begär, då hans öde nekar honom att finna sig belåten med en oskyldig enformighets heliga trefnad? Allt är ju här en enda, gränslöst utbredd duk af omvexlande grupper och färgor: från präktiga herrar och fruntimmer ur alla land och verldsdelar, hvimlande hoptals om hvarandra till fots, till häst och i blänkande vagnar, ända ner till de tiggare som på söndagsmorgnarna kläda sig i frack och med kavaljers-bugningar bjuda de förbigående snus, ifrån den helgonlikt vackra Påfven i sin skimrande symboliska skrud ända ner till den uslaste Capucin med sitt långa skägg och sin repomgjordade grofva yllemantel, ifrån Raphaels tapeter i Vaticanen ända till de trasiga lentygen som torkas på Forum emellan colonnerne af den dundrande Jupiters tempelspillror, ifrån de yppigt blomstrande Junonerna på Corso's och Pincio's promenader ända till de eumenidiska kärin-

garna på den smutsiga piazza Montanara, ifrån de oupphörliga festerna med processioner, fyrverkerier, musik, skott och glädjerop ända till de putsade liken, som i full gala klädda bäras på öppna bårar, liksom på paradsängar, till grafven. Och så behöfver man ej, för att lefva inom inbillningens rike, ensamt fördjupa sig i Vatican-palatsets omätliga labyrinth af elfvatusende rum och salar, bland hvilka sex och tjugu, (som i storhet och prakt sannolikt vida öfvertäffa allt hvad Romas forna beherrs-kare kunde framvisa i Cäsarernas borg och Nero sjelf i sitt domus aurea,) låta dig vandra, inemot tvåtusende steg långt, endast mellan synér ur forntidens gudarverld och ur Raphaels, på golf som äro belagda med de dyrbaraste antika mosaiker, under tempelhöga tak som utsträcka sig öfver pelare, väggar och trappgångar, hvilka från alla sidor möta ögat med glimmande beklädningar af de utsöktaste marmor- och stenarter. På alla vandringar här ledsaga dig, i synerlig täflan, allvaret och sirensången af en natur, som hvilar på vulkanisk grund; hon vill framlocka det nordiska hjertat ur den djupa ensligheten af dess bröst, och sänka det i sitt sköte, yttrande, liksom bruden ifrån Korinthus, till det offer hon omfattar:

„Wenn der Funke sprüht,
Wenn die Asche glüht,
Ellen wir den alten Göttern zu.“

Äntligen kommer qvällen, dunkel, men vällustigt blid; en flammande aftonrodnad gjuter sig öfver tempel, kullar, obelisker och vingårdar, Ave Maria förkunnas från tornen, la Madre d'Amore prisas i ömma sånger af hjertan, som njuta ett barnsligt lif och med barnslig sjelfsvåldighet räkna på en Moders förlåtelse; i aflägsnare trakter hör man guitarr-slag och hemliga hviskningar; framför den öppna dörren af en osteria skrålar en trasig improvisatör entoniga romanser för en talrik åhörarkrets och svänger högt i luften den larmande tambourinen. Väl inträder nu, i rummet der man bor, husets fryntliga värdinna med en af messing antikt formad oljelampa i handen, ställer den framför sin gäst och tillönskar honom med sirlig nigning sitt "felicissima notte": men sitter man ej då, såsom nu, vid skrifbordet för att språka med frånvarande vänner, så skyndar man vid denna stund helst ut i det fria, under de stjernor som betraktats af Brutus och Tacitus, Virgilius och Cäsar, Hildebrand och Sixtus, Tasso och Michel Angelo. Den ofantliga platsen framför Petri-Kyrkan ligger i det bländande månskenet lik en insjö, omarmad af den ovala fyrdubbla colonnaden, med sina båda springbrunnar och sin korsbekrönta obelisk, som redan långt ifrån underrättar vandrarn, att Lejonet af Juda stam har se-

grat *); de sorlande vattenkonster, på hvilka Rom är så rikt, kasta från torg och trädgårdar om hvarandra i höga språng sina silfrade bågar; Coliseen, der månen skådar in genom sällsamma jätteskuggor liksom utför en grufvas himmelhöga väggar, talar tversöfver Forums ödsliga mullbärslund till Capitolium, som ännu af det gamla har namnet och grundmuren kvar; på sidan upphöjer Palatinerberget, mellan rankor och granater, de murgrönklädda hvalfven af Imperatorernes palats, och cypresserna på Monte Celio susa sakta, under det en vignerola trallar sin mest älskade kärleksvisa och en hund skäller i den stumma vingården som betäcker Livias badrum. Man påminnes om de ord, som nu, då Roma har genomlevvat en dubbel forntid, med större fog kunde skrivas än i Ciceros dagar: "Id quidem infinitum est in hac urbe; quaecumque enim ingredi-

*) *Ecce. Crucem. Domini.*

Fugite.

Partes. Adversae.

Vincit. Leo.

De. Tribu. Juda.

Så lyder inskriften på denna, den största af alla romerska obelisker; den plats, på hvilken han står, var fördom förföljaren Neros Circus, sköljd af otaliga martyrs blod; Caligula som flyttade stenen från Ägypten, uppreste honom der, och Nero helgade honom åt Augustus och Tiberius, med en inskrift som ej ännu är utplånad.

mur, in aliquam historiam vestigium ponimus. Bröstat vidgar sig, man känner en fläkt från det lif, som är minnets och hvilans; själen blickar opp till sitt enda hem, och längtar från det tomma, föraktliga Nu till ett ädlare tidehvarfs andar.

ATTERBOM.